

Így vétkeztem, vezekeltem... és így békéltem meg

1915. március 15. Óhidi Géza 19 évesen az édesanyjától búcsúzik - bevonul. Megígéri, bármi történik is, hazajön a háborúból. Kilép lakásukból, átmegy a másik oldalra, szemközt a kapuval letérdel, keresztet vet, imádkozik. Ezt is megígérte neki és tudja, az ablakból figyeli. De ő egyébként sem csalna. Ha visszajön a háborúból, majd ő lesz a támasza és milyen szépen fognak egymás mellett élni. A járókelők nem sok figyelemre méltatják.

Egységének, a XIII. gyalogezrednek Przemysl várának a visszafoglalása a célja. Útközben a vonatból már látják a háború nyomait, a falvak házainak egy részét az oroszok szétlőtték, vagy felrobbantották. Iskolák, templomok összelöve, néha még a hullák sincsenek eltemetve. A kolerások sem. Przemyslt sikerült visszafoglalni, de nem nekik, ők a nyár folyamán megpróbálták Tarnopolt megtámadni és elfoglalni. Vereséget szenvedtek.

Kiev, barakktábor, 1915 szeptember 27-e. A délután érkezett foglyok névsorolvasása folyik. Az orosz tiszt a Tarnopol alatt fogságba esett magyar katonákat szólítja név szerint. Óhidi Géza! – Igen, Da! Rangja? Zászlós. Praporsik. Az tiszt? Olyasmi. És a többit is, sorban. Aztán tolmács segítségével elmondja a legfontosabb tudnivalókat, köztük azt is, hogy a barakkokba ne menjenek be, mert azokban flekktífuszos betegek vannak, ha jól akarnak, kerüljék el.

Gallyakat szedegetnek, tüzet raknak, hogy némi kis meleget érezzenek a -7 fokban. Napok teltek így el és azt vette észre, egy kis sor kezd kialakulni a barakkok előtt, és ha néha kihoznak egy-egy halottat, hogy leöntsék mésszel és utána elhantolják, valaki mindig beoson a helyére és egy éjszakát eltölt a jó melegben. Áporodott, bűdös a levegő a barakkban, de meleg. Ezt kívánja elgémberedett testük. Reggel, mielőtt a vizit jön, kioson... A fenébe a flekktífusszal! Ő is így tett.

Krasznajarszk, Szibéria. Egy hónapig tart oda az út a marhavagonokban. Először a kórházban kellett jelentkezni két vagon legénységének, mert ők még valamikor napokkal ezelőtt, Tatárföldön járva, kihasználva a vonat megállását, zsupszalmát loptak a tatárok viskóiról, hogy legyen valami meleg takarójuk. A kaszával, kapával utánuk rohanó tatároktól a vonat elindulása megmentette őket, de a zsupszalmában lévő tyúktetvektől nem. Csípéseik nyomán hatalmas kelések keletkeztek testszerte. A kórházban valami petróleum-szerű bűdös anyaggal lemossák őket, amitől tényleg jobb lesz. A kórháztól a fogolytáborig szekéren kell megtenni az utat. Egy szekér, két tiszt, nyolc közlegény, -16 fok. Azok nyolcan szép lassan egymás mellé rendeződnek, - tisztek és közlegények nem keveredhetnek - három versztányi út után már összebújnak, és egymás melegével küzdenek a fagy ellen.

Mint minden fogolytáborban, itt is főleg tervezgetéssel ütik agyon az időt. Hogyan lehet megszökni? Meg nőkről ábrándoznak, kivel, hogy csinálnák és hányszor, amit Óhidi undorral hallgat, mert a testi érintkezés számára egy elképzelhetetlen misztérium. És bűn. Biológiai kényszer a szaporodás szükségessége miatt, de bűn. Szeretne mindennap kényszerítve lenni, - mondja a barátja Karai Béla. Biológiailag. Kiröhögik.

Nehezen múlik az idő.

Gyóni Géza költő rabságának javarészét a krasznajarszki hadifogolytáborban töltötte, odaül Óhidi mellé, aki a tábor életéről készít ceruzarajzokat.

Nagyon megkedvelte a fiút, mert találóak a rajzai, és mert még szinte gyerek. Alig 21. Gyóni öccse, Achim Mihály főhadnagy, szintén ott fogoly, megható gondossággal ápolja a melankóliára hajlamos költőt. Mikor öccse váratlanul megbetegszik, Gyóni elveszni látszik. Achim Mihály, a daliás honvédtiszt csak pár napig bírja a harcot a halállal. Gyóni Géza búskomorságba esik, elméjére homály borul és 1917. június 25.-én meghal: egy hétig él öccse halála után. Óhidi lerajzolja a halottas ágyán fekvő költőt, ez az utolsó kép róla.

Úgy temetik el, mint a nemzet halottját. A przemysli huszárok kikéfélik régi piros nadrágjukat, kék dolmányukat s kard nélkül állnak sorfalat a koporsó körül.

Mialatt a rabok zenekara gyászdalokat játszik, a koporsót visszahelyezik a kocsira; az oroszok leolvasnak harminc szomorú embert, akik kikísérhetik a temetőbe, majd jelt adnak, a hadifogolytábor főkapujának szárnyait kitérítik és elindul a csüggedt menet, a rabtemető felé. Viszik Gyóni Géza magyar hadifoglyot; aki 33 évet élt és a világháború legnagyobb költője volt.

Gyóni halála után az idő még nehezebben múlik. Meg sem érzik, hogy 1917 őszén megváltozott körülöttük a világ. Hogy létrejött egy új világrend...

1918 nyarán a tábor parancsnoka felolvassa a parancsot: 1 000, főleg beteg hadifoglyot a breszt-litovszki békekötés eredményeként hazaküldenek, hogy kicseréljék őket Magyarországon fogvatartott orosz hadifoglyokra. Nagy átverés ez a békekötés, magyarázza dr. Pély Géza jogász a környezetének, aki valamiféle vezető a foglyok között. Átverés, mert erre a szovjet államnak van szüksége, hogy összeszedhesse magát, de úgy tesz, mintha nagyvonalú lenne. Óhidi nevét is olvassák, ő is mehet. Cseljabinszk körül járnak, már az Ural lábánál, amikor a Cseh Légiónak útjukat állja. Elkezdődött ugyanis az intervenciós csapatok szerveződése Európa felől is, és a Csendes óceán felől is, s a Cseh Légiónak visszazavarta őket Krasznójarszkbába. Pedig egykoron ők is a Monarchia seregében szolgáltak. Bajtársak voltak... Most meg ők zavarják vissza őket...

Pély nem nyugszik, létrehozta a Magyar Szövetséget, el akar szakadni a Habsburg háztól és 20 millió magyart akar nevelni. Onnan, Szibériából. Hagymázás álom, de sok a követője. Egyébként a szövetség működésének alapelveit az aktuális cseh parancsnokság elfogadja.

Am mások csoportosulása is alakul, a bolsevik forradalom hatására a hadifoglyok egy része a velük való összefogásban, átállásban látja a ki, illetve hazavezető utat. Állandó konfrontációban vannak, megzavarják egymás rendezvényeit, néha összeverekednek. Dr. Forgács Dezső, vagy Dukesz Antal volt mások mellett ennek a koncepciónak a követője. Ők voltak kisebbségben.

A tábor kezdett szerves részévé válni Krasznójarszka életének (elvégre ez egy százezres nagyváros), kisebb fogolycsoportokat kikölcsönöztek bizonyos megbízható cégekhez. Óhidit az erdőfelügyelet kapta meg, annak vezetőjénél kellett jelentkeznie. Egy nagyon idős és nagyon joviális férfi fogadja, Zagubin, és a felesége, Maria Pavlovna, aki legalább harminc évvel volt fiatalabb férjénél. Olyan negyvenes. Mint később tőle megtudta, az 1905-ös forradalom alatt első férje, mint miniszter, tagja volt a forradalmi kormánynak. A két hétfélig tartó küzdelemben alulmaradtak és kivégezték. Ő a rokonaihoz a környékre szökött, ahol évekig élt, bujkálva. Végül ebbe is belefáradt, és hozzáment a krasznójarszki erdősegek öréhez.

Azóta él itt tolsztojanus nyugalomban. Néha, - hogy feldobja az egyhangúságot, lefeküdt a városba látogató érdekesebb emberek némelyikével.

Nem volt ez hétpecsétes titok. Mondták is többen az öreg erdésznek, hogy asszonya másokat is kitüntet kegyeivel, de ő csak hamiskásan mosolygott, mert egyrészt nem szappan az, hogy csak úgy elkopjon, másrészt meg szép is, kedves is, és nem házsártos, még akkor sem, ha ő néha-néha felhörpint egy-két pohárka vodkát. Óhidi mindenesetre tágra nyílt szemekkel hallgatja az asszony szellemes szóáradatát és egy gyenge pillanatában őszintén bevallja, hogy ő még sohasem volt „úgy” nővel. Ez felvillanyozza Maria Pavlovnát. Úgy érzi, missziót teljesít.

Ágyába csalja a fiút és megmutat minden tudnivalót a testi szerelem műfajából. Tény, Óhidi ettől kezdve a szaporodás aktusát nem csak biológiai kényszerként értelmezi.

Karainak bezzeg a biológiai szükséglet az első. Egyszerűbb lélek.

Az egyik derengő hajnalon puskaropogás, bolsevista jelszavak kiabálása, és fejvesztett szaladgálás zavarja meg monoton életüket. A táboron kívül állomásozott két, Kolcsak hadseregéhez tartozó orosz újonc ezred, ezek most fellázadtak, a vörösök jelszavait kezdték skandálni és tüzelés alá vették a város felől a táborba vezető vezető utat. Azon az úton kellett érkeznie Kolcsak generálisnak. Kolcsak egy parancsnoki állásból nézi végig a rövid harcot és az azt követő nyomozást, hogy megtudják, kik kezdeményezték a lázadást. A tábor kerítésén kívül az általa kinevezett rögtönítelő bíróság egymás után löveti agyon a saját embereit. A többiek addig dalolva menetelnek ide-oda a ravatallá változtatott sztyeppén. Néhány nap alatt több mint 600, egészen fiatal oroszot kaszál le a géppuska. A táborba is be akarnak törni a kozákok, hogy felkoncolják az egész hadifogolytábort, mert úgy gondolják, a lázadás ötlete a táborból jött, és szándékukat csak a cseh katonai parancsnokság tudja megakadályozni. Ígéretet tesznek az ügy kivizsgálására. Már az első órában világosan látják, hogy azoknak semmi részük sem lehetett a lázadás megszervezésében. Ám, mivel itt nyomozás folyik, nem lehet, hogy az végeredmény nélkül záruljon. Cinikusan úgy döntenek, hogy a két szemben álló politikai erő fő emberei a lázadás segítségével vádolhatók, ezért a tábor szélén húzódó árokhoz kísérik és kivégzik őket. Tizenhét magyart lőnek agyon, dum-dum golyóval.

Már havazik, amikor megjönnek Trockij és a katonái, és exhumálni akarják saját elvtársaik holttestét. A sírgödrök kiásása után azonban látják, hogy a dum-dum golyók robbanásai felismerhetetlenre torzították szerencsétleneket. Mit lehet tenni, kiássák mind a tizenhetet, koporsóba teszik és eltemetik, mint saját mártírjaikat.

Trockij parancsa értelmében megengedik, hogy a város igényeinek megfelelően a rabok munkát vállalhassanak. Sőt. A tábor hirdetőoszlopán nemsokára egy orosz kiáltvány jelenik meg, mely tudatja velük, hogy "felszabadultak". Megtudják, hogy a "szabadság" Trockij alatt úgy értelmezendő, hogy a várostól 30 km-nél távolabb nem mehetnek! Ha mégis, úgymint elkapják és kivégzik. Mindenkinek jelentkeznie kell valamiféle munkára, mert egyébként nem kap élelmet.

Kezdenek jól élni. Hogy ne kelljen megtenni naponta 18 verszta utat oda, ugyanannyit vissza gyalog, szobát bérelhetnek a városban. Karaival ki is bérelnek egyet, ott térnek nyugovóra. Egy szegény, idős házaspár volt a szomszédjuk, és bájos, még csak 15 éves lányuk, Vajuszka. Karai idősebb volt két évvel Óhidinél, de női ideálban leragadt a serdülőkorúaknál. Egy este Karai beivott és a szokásosnál is nyomulósabb volt, mindenáron úgy helyezkedett, hogy kettesben maradhasson Vajuszkával. Óhidi egyszer csak azt hallja, hogy a szomszéd üres szobából nyögések, elfojtott apró sikoltások hallatszanak, átrohan, berúgja a zárt ajtót és azt látja, a kislány félig a földön, félig az ágyon, blúza, kötött kabátja letépvé, szakadtan mellette, barátja rajta a lányon, miközben kezeivel a lány két combját próbálja egymástól szétfeszíteni. Gondolkodás nélkül ráveti magát, ököllel üti, veri, a kislány valahogy kiszabadul. Óhidi erejét megsokszorozza a félelem, Karaiét a kielégítetlen férfivágy.

Összekapaszkodva birkóznak, ütik egymást, kigurulnak a szobából, el a két rémült öregember mellett, majd legurulnak a falépcsőn. Hatalmas reccsenés, két lépcső is leszakad, Karai ott marad fekvé. Eltört a lába. Látszik. Egy pillanat alatt kijózanodik. Segíts! - mondja Óhidinek - ezért engem kivégeznek. És Óhidi segít. Beszél az öregekkel, kerítenek egy lovaskocsit és beviszik a kórházba. Leesett a lépcsőn – mondja a beteget átvevő fiatal orvosnőnek.

Géza Georgievics!- szólítja meg néhány nap múlva Vajuszka anyja. Maga nagyon jó ember. Én azt szeretném, ha maga lenne Vajuszka életében az első férfi. Egyszer annak úgyis meg kell történni és ne valami ilyen vadállat tegye meg és ne így! Vajuszka tudja, hogy én magával erről beszélek. És amikor Óhidi azt mondja, ő kislánként tekint Vajuszkára és nem nőként, sírva fakad, és azt mondja: bocsánat! Mikor Óhidi néhány hét múlva visszajött a táborból, már nem voltak ott. Soha többet nem hallott róluk.

Február vége felé jár az idő. Kolcsak csapatai letették a fegyvert. Szanaszét a sztyeppén több ezer girhes lovuk vánszorog étlen-szomjan, hiszen mindenütt jég fedi a földet. Hamar befejezik földi pályafutásukat, hevernek döglötten, fagyottan a fennsíkon. Trockij az egyik napon új rendelkezést ad ki személyesen, munkára rendel mindenkit. Közmunkára. El kell földelni a környék 6000 lótetemét. Ott folyik a város mellett a Jenyiszej, annak a közepén egy jókora sziget. A „sem mire sem jó városi burzsujokkal” és a foglyokkal erre a szigetre hordatják össze a lótetemeket. A szakszerű elföldeléshez ezer-ezer lovat kell egy-egy óriásgödörbe behelyezni. Már éppen ideje volt, mert a lótetemek oszlása megkezdődött.

Amikor Óhidi visszamegy régi bérelt szobájába, a szomszédban egy új lakótársat talál, egy szigorló orvosnőt. Emlékezett rá, Karait ő vette át tőle.

Jekaterina Mihajlovna a neve, szép, cigarettázik, franciául is beszél, sebész lesz majd és nem hisz a bolsevizmusban. Az első beszélgetéskor elmondja, hogy szüleit a vörösök kivégezték. Egy nővére van, nem tud róla semmit. Hisz a szerelemben és a szabad társvalasztásban.

Lassan minden lehetséges estét együtt töltenek. Esténként, mikor Jekaterina már betakarózik, átkopog Gézának, aki átjön és rettentő orosz nyelvtudásával "beszélget" vele, és viszont. Az irodalmi nyelvet próbálják, igazán egyik sem érti a másikat, de azért éjfélig kitartanak. Egyre többször esik szó arról, Gézának meg kellene szökni. Itt előbb-utóbb megölik, vagy elviszik a vörösök katonának. Veled - mondja Géza. Veled, igen. Ez felzaklatja Jekaterinát. Amikor Géza már visszament a szobájába, hirtelen ötlettel feláll, egy szál ingben utána megy a sötét szobába, bebújik a takarója alá, ráföndül és önfeledten szeretkeznek.

Szökni fogsz és kész – mondja utána Jekaterina.- Énnekem maradnom kell. Kettőnk számára az lenne a biztos halál. Napokon át a szokásos esti programjuk: beszélgetnek, szeretkeznek, beszélgetnek, szeretkeznek. Halálosan szerelmesek

Statárium lépett életbe valamilyen ok miatt, ezért Óhidi Gézának is vissza kell menni a fogolytáborba. Hosszú ideje ott tartózkodik már, amikor egy beteggel üzenetet küld Jekaterina: Gyere! Útközben látja már a távolból, hogy egy még a lován is dülöngélő tatár katona vágat felé üvöltve, kivont kardjával hadonászva. Megáll, mert ezek lovagolva is jól tudnak lőni. Az lefésze a lovát és ordítva hadonászik.

Óhidi vigyázállásba merevedik, s orosz szokás szerint sapkája mellett tartja a kezét, amire az orosz megenyhül. Lecsillapodik, de egyben vérszemet kap, s azt kívánja, hogy tisztelegjen a lovának is. Megteszi. Röhög, káromkodik, de elengedi.

A bérelt szobában várja Jeketerinát, aki épp az állomás ambulanciáján teljesít szolgálatot, de most elszökik, a kezébe nyom egy vöröskeresztes jelvényt és azt mondja, annak valódi tulajdonosa ma a városi kórházban meghalt, ő ezzel a jelvényrel jelentkezhet helyette. Nem fog feltűnni, mert a többi szanitéc sem ismeri egymást.

Menjen! Ne nézzen vissza, menjen!

És ő ment. Hajnalban bevagoníroznak. A legteljesebb rémület, a beszálláskor az ellenőrző vöröskatonák között Karait pillantja meg. Ez átállt! Vége! Egymás szemébe néznek, Géza egy pillanatra megremeg, de Karai nem akarja felismerni.

Délután nagyhangú vörösgárdisták érkeznek és gyűrűt vonnak a mozdonytalan kocsisor köré. Kutatni és agitálni kezdenek. Vöröskatonának agitálnak, magyarul is. Hangoskodás, kiabálás. Elvtársak! Egy tiszt hülígán van a szállítmányon! Lebuktam – gondolja. Hangzavar, futkosás, papírok nézegetése. Neki nincs papírja, csak egy jelvénye. Utasítások, vezényszavak hangzanak el. Óráknak tűnő néma halálvárás. A következő percben nyikordul a szomszéd vagon tolóajtaja, és valaki lepuffan a vagon előtti kövezetre. Lerúgták! Egy lövés. A csend még dermedtebbé válik. Még egy szökevény volt a vonaton. Őt találták meg előbb.

Éjfél után pár perccel mozdony sípolása üti meg a fülüket, és két gyenge rángást éreznek. Mozdonyt kaptak. Kint, a nyílt pályán mer először nagy levegőt venni. Jekaterina Mihajlovna végzett az ügyelettel. A vonat rendben elment, akit lelőttek nem Géza volt, végzett. Sikerült. Talán boldog. Hajnalodik, egyedül van a szobájában, amikor kinyílik az ajtó és belép rajta Karai. Ismeri, hisz ő vette fel lábtörése után a kórház ambulanciáján. Most már vöröskatona. Nem sokat köntörfalaz. Ha Jekaterina nem tesz kedvére, akkor lebuktatja őt, megállíttatja a vonatot, visszahozatja Gézát és itt, a szeme láttára végezteti ki. Majd őt is. Válasszon!

Jekaterina gyors felfogású. Kihívóan ránéz, lehúzza az alsóneműjét, előre dől az íróasztalára, hátulról kínálva fel magát a férfinak. Érti annak kezét a combján, érzi, hogy matat, hányingere támad, és meghallja a férfi felajzott hörgését. Még előrébb dől, megmarkolja a fertőtlenítőben lévő szikék egyikét, hirtelen visszafordul és anatómiai ismeretei teljes birtokában a férfi torkába vágja a szikét. Azonnal meghal.

Jekaterina felsikolt, segítségért kiabál, hisztériásan kaszabolja a levegőt, a síneken át rohannak a vasúti örök, kirúgják az ajtót. Megjelenik az őrszázad parancsnoka is, belép, egy pillanat alatt felfogja a helyzetet, előhúzza a revolverét és lelövi a még mindig sikoltozó nőt. Egy vöröskatonát ma hajnalban megöltek - írja jelentésében -, gyilkosát likvidáltuk.

Géza már 3 000 kilométerre van Krasznójarszktól. Mandzsúriába érnek, ahol még egy ellenőrzés van hátra. Mindenki felmutatja a papírjait. Ő középen áll, négy magyar fiú tőle balra. Nekik rendben vannak a papírjaik. Míg az ellenőrző katona a tőle balra lévő iratait ellenőrzi, egyszerűen hátra nyúl és megböki a másik fiú hátát. Mi tesz Isten, ez azonnal hátra nyújtja iratait, ő átveszi és felmutatja a gárdistának. Rendben. Csak rajzaiból tudunk további útvjáról, Japán, Jáva, Ceylon, Suez, Adria, Budapest. Hazaérkeznek. Letérdel a kapujukkal szemközt a járdán, imádkozik, fölneéz az ablakba és úgy látja, meglebben a függöny. A járókelők nem igazán foglalkoznak vele.

Igen. Megígérte. Hazajött és ő lesz anya támasza, amíg él.

Óhídi Géza soha nem nősült meg és soha nem tudta meg, mi történt Jekaterinával.

Pedig kereste. De a szovjet archívumok sohasem nyíltak meg.